

6. Hiroyuki O. Technology and industrial development in Japan: building capabilities by learning, innovation and public policy. — Режим доступу : URL: <http://ideas.repec.org/b/oxp/obooks/9780198288022.html>.
7. Cimoli M. Industrial policy and development: the economy of capabilities accumulation. — Режим доступу : URL: <http://econpapers.repec.org/bookchap/oxpbooks/9780199235278.htm>.
8. Braunerhjelm P. B. Cluster genesis: technology — based industrial development. — Режим доступу : URL: <http://econpapers.repec.org/bookchap/oxpbooks/9780199232208.htm>.
9. Henderson V. Externalities and industrial development. — Режим доступу : URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0094119097920362>.
10. Venables A. J. Trade policy, cumulative causation and industrial development. — Режим доступу : URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304387895000585>.

#### АНАЛІЗ І НОВА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті проаналізовано українську державну програму розвитку промисловості на 2003–2011 р., виявлено основні

її недоліки, на основі цього аналізу запропоновано нове структурування цієї галузевої програми, у вигляді комплексу взаємопов'язаних проєктів організаційної та нормативно-правової підтримки у галузі.

**Ключові слова:** програма розвитку, промисловість, структура, підтримка.

*Ванюшкин Александр Сергеевич, кандидат технических наук, доцент, кафедра международной экономики, Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, e-mail: vanyushkin2@yandex.ru*

*Ванюшкин Александр Сергійович, кандидат технічних наук, доцент, кафедра міжнародної економіки, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського*

*Vanyushkin Alexander, Taurida National V. I. Vernadsky University, e-mail: vanyushkin2@yandex.ru*

УДК 330.341.12

Гринько Т. В.

## ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

*В статті досліджено показники інноваційної діяльності, виявлено особливості інноваційного розвитку економіки України, обґрунтовано необхідність державної підтримки інноваційного розвитку України, розглянуто проблеми інноваційного розвитку та перспективні напрями і шляхи їх вирішення, механізми ефективного функціонування інституціональної інфраструктури інноваційного розвитку економіки України.*

**Ключові слова:** інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, інноваційна діяльність, показники інноваційного розвитку, інноваційна інфраструктура.

### 1. Вступ

Обґрунтоване підвищення ролі інновацій для забезпечення конкурентоспроможності обумовлює активізацію інноваційної діяльності підприємств як найбільш пріоритетного напрямку зміцнення її рівня на основі підвищення ефективності виробництва та поліпшення якості продукції і послуг. Розвиток у будь-якій соціо-економічній системі відбувається через зміни всіх її складових, саме тому формування моделі інноваційного розвитку є актуальним та важливим завданням сьогодення, а швидкі зміни зовнішнього середовища та відсутність налагодженого механізму управління інноваціями потребують розробки дієвого сучасного механізму управління інноваційним розвитком, чіткого визначення існуючих проблем та шляхів їх усунення.

Формування теорії інноваційного розвитку розпочалося, на думку більшості науковців, у другій половині XIX — першій половині XX ст. Досліджуючи економічний розвиток суспільств, вчені виявили нерівномірність темпів економічного зростання при чому багато фундаментальних положень інноваційного розвитку успішно розроблялися в рамках економічної теорії, теорії організації, інноваційного менеджменту.

### 2. Постановка проблеми

Україна законодавчо закріпила курс на науково-технологічне оновлення економіки в 1991 р., з прийняттям Закону «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної політики». Вибір інноваційної моделі розвитку економіки в подальшому було конкретизовано в численних нормативно-правових актах. Але незважаючи на це, сьогодні в Україні практично відсутні дієві механізми впливу держави на інноваційні процеси в економіці та стимулювання інвестицій в наукові дослідження та розробки.

Так інноваційні процеси в Україні характеризуються як нестійкі, позбавлені чітких довгострокових стимулів. Хоча ще у 90-х рр. XX століття у нас було достатньо можливостей стати рівноправним учасником світового товариства постіндустріальних країн, адже Україна завжди належала до країн з розвинутим науково-технічним потенціалом.

### 3. Аналіз досліджень

Дослідженню інновацій і різноманітних аспектів інноваційного процесу та розробленню рекомендацій

щодо активізації інноваційної діяльності підприємств України приділяють увагу багато як зарубіжних так і вітчизняних науковців: В. Александрова, Б. Андрушків, С. Барановська, А. Гальчинський, В. Гєєць, В. Зяньков, С. Ковальчук, О. Кузьмін, В. Онищенко, П. Перерва, Д. Покришка, В. Стадник, Т. Тарасенко, С. Чижов, Н. Чухрай та інші. Зокрема, С. Ілляшенко, М. Йохна, В. Карпенко, Л. Федулова наголошують на недостатній підтримці інноваційної діяльності з боку держави та відсутності ефективних механізмів стимулювання на рівні підприємства. Таким чином, ряд питань цієї складної проблеми потребує подальшого теоретичного і практичного обґрунтування. В наукових дослідженнях недостатньо розробленими є питання системного підходу до вирішення проблем інноваційного розвитку України.

#### 4. Формування цілей

Метою статті є обґрунтування сучасних проблем інноваційного розвитку України та розробка напрямів їх вирішення на засадах аналізу показників інноваційної діяльності у країні.

#### 5. Виклад основного матеріалу

Головною перешкодою для інноваційного зростання в Україні є великі втрати науково-технічного потенціалу за роки незалежності. У 1990 р. у нашій країні було зосереджено 6,5 % світового науково-технічного потенціалу при чисельності населення, яке становило близько 0,1 % світового. З кожної тисячі зайнятих 11 осіб працювали в науково-технічній сфері [1, с. 35]. На сьогодні ситуація змінилась, в Україні спостерігається тенденція до скорочення наукових та науково-технічних працівників, кількість яких у 2011 р. порівняно з 1990 р. знизилася майже в 3,7 рази (рис. 1), і на тисячу зайнятого населення припадає 4,2 осіб наукових кадрів [2]. При цьому зменшилась частка найбільш активної вікової групи науковців (30–50 років). У той же час у розвинутих країнах кількість наукових працівників збільшується в середньому на 2,5–3 % щорічно [3, с. 21].

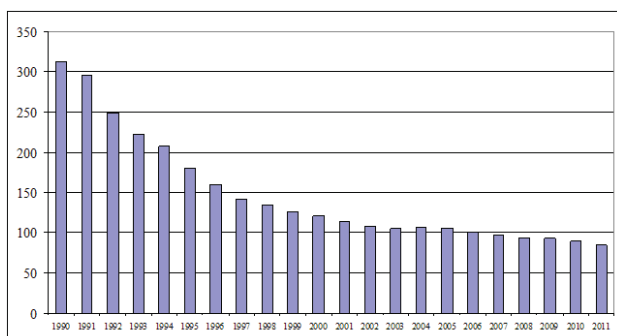


Рис. 1. Чисельність науковців в Україні в 1990–2011 рр. (побудовано за даними Держкомстату, складено автором)

Однак розподіл вчених високої кваліфікації не сприяє якісному та ефективному використанню нововведень на виробництві, оскільки, на відміну від розвинених країн, в Україні такі фахівці зосереджені переважно в вузах та академічних НДІ, а не в промисловості.

Інноваційна діяльність українських підприємств характеризується структурною деформованістю, інституцій-

ною неповнотою, неузгодженістю та незбалансованістю технологічних, економічних і соціально-ціннісних аспектів. На відміну від розвинутих країн, в Україні ще не створено національну інноваційну систему.

Необхідно визначити, що економічні перетворення 1990-х рр. ХХ ст. супроводжувалися погіршенням фінансового стану вітчизняних підприємств за рахунок зменшення обсягів виробництва та високих темпів інфляції. Недостатня ефективність механізмів управління інноваційним розвитком впливає на зниження обсягів інноваційної активності промислових підприємств України. Це призвело до катастрофічного зниження інноваційної активності промислових підприємств. Так, питома вага підприємств, що розробляли і впроваджували нову чи вдосконалювали існуючу продукцію у промисловості колишнього СРСР у кінці 1980-х рр. досягла 60–70 %, але цей показник вже на початку 1990-х років знизився більш ніж утричі. У 1992–1995-х рр. частка інноваційно-активних підприємств була в межах 20–26 %, що свідчить про значну втрату позицій України серед інших країн світу [4, с. 143]. Протягом 2011 р. інноваційною діяльністю займалися 16,2 % загальної кількості промислових підприємств (ще в 2000 р. – 18 %), а впроваджували інновації – 12,8 % (в 2000 р. – 14,8 %). Доречно зауважити, що після значного падіння в 2008–2009 рр. дані показники в останні два роки дещо поліпшилися. До того ж, серед підприємств, які займаються інноваційною діяльністю в Україні, домінують галузі нижчих технологічних укладів.

Низька інноваційна активність суб'єктів господарювання України, у свою чергу, зумовлює незначну частку інноваційної продукції в загальному її обсязі. Зокрема, лише 3,8% промислової продукції у 2011 р. була інноваційною (у 2007 р. – 6,7 %, у 2008 р. – 5,9 %, у 2009 р. – 4,8 %) (рис. 2).

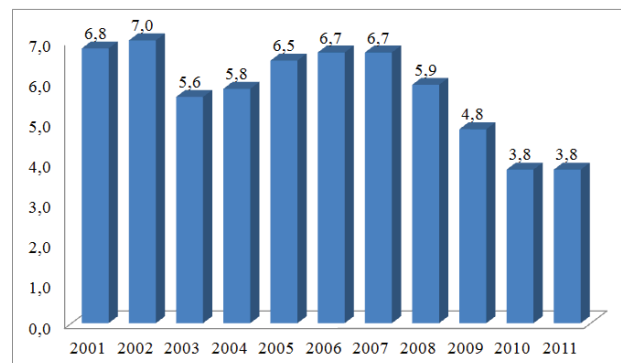


Рис. 2. Динаміка питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової (побудовано за даними Держкомстату, складено автором)

Однією з причин погіршення показників інноваційного розвитку країни є зниженням реального обсягу фінансування наукових досліджень, хоча номінально відбувалося їх збільшення. Так, обсяг інноваційних витрат у 2011 р. склав 14333,9 млн. грн. проти 1757,1 млн. грн. у 2000 р., тобто за 11 років відбулося збільшення загального обсягу витрат за різними напрямками інноваційної діяльності майже в 8,2 рази. Період 2000–2008 рр. характеризувався постійним збільшенням обсягу витрат на інновації, які в 2008 р. досягли максимального значення у розмірі 11994,2 млн. грн. У 2009 р. витрати на

інноваційну діяльність підприємств України зменшилися на 33,7 % у результаті спаду загальної економічної активності внаслідок світової фінансової кризи і склали 7949,9 млн. грн. А в 2011 р. обсяг інноваційних витрат у порівнянні з 2010 р. зріс більше, ніж на 70 %. Однак офіційна статистика показує обсяги фінансування в поточних цінах, які не відображають впливу інфляційних процесів [2].

Протиріччя, що склалося між постійно зростаючим обсягом виконаних науково-технічних робіт та спадом наукоємності ВВП об'єктивно відображають негативні тенденції в науково-технічній сфері України.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності в промисловості, як і в попередні роки, у 2011 р. були власні кошти суб'єктів господарювання — 7585,6 млн. грн., що складає 52,9 % від загального обсягу фінансування. Частка фінансування інноваційної діяльності за рахунок державного бюджету в останні роки коливається в межах 1 %, хоча в абсолютному розмірі сума витрат зросла з 87 млн. грн. у 2010 р. до 149,2 млн. грн. у 2011 р. Водночас частка іноземних інвестицій, досягнувши у 2010 р. 30 %, у 2011 р. різко знизилась до 0,4 %.

Інноваційний розвиток потребує залучення досить значних фінансових ресурсів. Наприклад, лише для зміни структури економіки на 1 % необхідні капіталовкладення, еквівалентні 2–3 % ВВП. Дефіцит внутрішніх джерел формування фінансових потоків в інноваційній діяльності зумовлює необхідність використання зовнішніх фінансових ресурсів. А це свідчить про те, що в наукоємні галузі необхідно залучати прямі іноземні інвестиції.

Таким чином, фінансування розробки і впровадження технологічних інновацій покладено, власне, на самі підприємства, які в умовах дефіциту фінансових ресурсів не в змозі повністю профінансувати інноваційні проекти.

Низькі обсяги фінансування загалом і за рахунок власних накопичень зокрема не створюють можливості для вітчизняних підприємств займатися результативною інноваційною діяльністю і створювати власний інноваційний продукт, який би відрізнявся суттєвою новизною. разом з тим ринкові умови господарювання вимагають випуску продукції, здатної конкурувати із існуючими на ринку, в тому числі із продукцією розвиненіших у технологічному відношенні фірм зарубіжних країн. Вирішення цих завдань потребує значного інвестування у основний капітал. Крім того, українська продукція характеризується низьким рівнем наукоємності, що зменшує її конкурентоспроможність. Наукоємність промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3 %, що на порядок менше від світового рівня. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення НДДКР витрати на порядок менші. Майже половина з інноваційних підприємств взагалі не фінансують проведення в інтересах свого виробництва наукових досліджень. Проте низький рівень наукоємності вітчизняного виробництва визначається не тільки дефіцитом грошей або браком стимулів і пільг. Фундаментальне значення має структура економіки. В українській економіці домінують низькотехнологічні галузі виробництва, які природно відносяться до мало наукоємних галузей: добувна

і паливна — 0,8–1 %; харчова, легка промисловість, агропромисловість — 1,2 %. В цілому в Україні домінує відтворення виробництва 3-го технологічного укладу (гірнична металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія та ін.). Відповідно майже 95 % вітчизняної продукції належить до виробництв 3-го та 4-го технологічних укладів.

Так, за результатами 2011 р. питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової становила 3,8 %, що на 1,0 % менше, ніж у 2009 р. Таким чином, проведений аналіз свідчить, що в Україні за сучасних умов, не зважаючи на незначний ріст інноваційно активних підприємств у 2010–2011 рр. відбувається зниження рівня інноваційного розвитку. Спостерігається тенденція скорочення науковців, на край низькому рівні перебуває впровадження нових технологічних процесів і освоєння нових видів техніки, зміна обсягів реалізованої інноваційної продукції не має чіткої тенденції. Позитивні тенденції хоча і спостерігалися протягом кількох років, але мали переважно тимчасовий характер і змінювалися протилежними зрушеннями.

Фінансування інновацій в Україні здійснюється переважно за рахунок власних коштів підприємств. Іноземний інвестор не вкладає в необхідному обсязі фінансові ресурси в технологічні інновації. Держава є доволі пасивною у фінансуванні інноваційного розвитку (за рахунок державних коштів фінансуються лише 1–2 % інноваційних процесів в економіці).

Практично з кожним роком незалежності Україна втрачає свій інноваційний потенціал і цим самим гальмує економічний розвиток та стабільність. За рейтингом Всесвітнього економічного форуму у 2012 р. за оснащеністю сучасними технологіями Україна посіла 81 місце, за рівнем інновацій — 71, у світовому рейтингу глобальної конкурентоспроможності економіки — 73, що свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу.

Найбільш інформативну оцінку стану інноваційного розвитку України в розрізі ключових факторів, що його визначають, отримано на основі використання індикатора Європейського інноваційного табло, які включають п'ять груп індикаторів: «рушійні сили інновацій», «створення нових знань», «інновації та підприємництво», «індикатори застосування інновацій», «інтелектуальна власність». Для об'єктивної оцінки стану інноваційного розвитку України важливе значення має визначення її відносної позиції в рамках країн ЄС за допомогою Європейського інноваційного індексу, Європейського інноваційного табло (ЄІТ).

За ЄІТ Україна знаходиться в останній за рівнем інновативності четвертій групі — «країн, що рухаються навздогін» зі значенням індексу 0,23. Цю групу складають: Угорщина — 0,24, Росія — 0,23, Україна — 0,23, Латвія — 0,22, Польща — 0,2, Хорватія, Греція — 0,20, Болгарія — 0,19, Румунія — 0,16, Туреччина — 0,08. У порівнянні з іншими країнами ЄС відставання України становить: від «країн-лідерів» — приблизно у 3 рази (Швеція — 0,68), від «країн — послідовників» — 2 рази (Великобританія — 0,48), від країн «помірні інноватори» — 1,6 рази (Норвегія — 0,35) [5, с. 137]. Враховуючи наявні проблеми та світові тенденції й досвід розвинутих країн, доцільним є побудова стратегії інноваційного України на засадах інноваційного соціально-економічного розвитку.

## 6. Висновки

Безумовно, в Україні існує національна інноваційна система, але у більшості своїй вона не має сучасних ефективних механізмів реалізації у контексті її організації та менеджменту. Тому у більшості випадків вітчизняні підприємства не можуть системно вписуватися у глобальний інноваційний розвиток та інноваційну систему, яка створена розвинутими країнами, не можуть успішно конкурувати продуктами та послугами на зовнішніх ринках.

Отже, до основних проблем, що гальмують інноваційний розвиток України, можна віднести:

- недостатність фінансування, що в свою чергу пов'язано з нестачею коштів суб'єктів господарювання і держави для здійснення інвестицій з метою реалізації інноваційних проектів та відсутності прямого стимулювання до здійснення інноваційної діяльності;
- відсутність ефективної структури та методів використання інноваційного потенціалу промислових підприємств;
- відсутність єдиного підходу до оцінки інноваційного потенціалу та інноваційної активності підприємств;
- недосконалість законодавства та невизначеність правових інструментів залучення недержавних інвестицій з метою розвитку економіки;
- нерозвиненість інноваційної інфраструктури та недосконалість механізмів комерціалізації результатів наукових досліджень та розробок;
- невизначеність пріоритетів розвитку базових галузей економіки;
- відсутність науково-технічної підтримки тощо.

Серед проблем, що обумовлюють низьку ефективність інноваційних процесів у промисловості, необхідно відзначити питання вибору тематики прикладних досліджень. Досвід роботи вітчизняних підприємств за тривалий період часу свідчить, що більшість розгорнутих тематик НДДКР не були завершені, а їх результати не були впроваджені. Очевидно, що це є однією з причин, через яку керівництво підприємств у даний час не розглядає НДДКР як обов'язковий елемент повсякденної діяльності. До того ж етап прикладних науково-дослідних робіт має високий ступінь невизначеності, а отже, і високий ризик неотримання доходів у майбутньому.

Окрім того, інноваційний розвиток в будь-якій сфері потребує відповідної інституційної структури, що сприяла б його інтенсифікації. В Україні інституціональна структура інноваційного розвитку представлена Міністерством освіти і науки України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством промислової політики України, Національною академією наук України, Національною радою інноваційного розвитку, галузевими інститутами й академіями. Недосконалість такої інституціональної структури очевидна і полягає в розподіленні обов'язків між кількома міністерствами, що виражається в деякому їх дублюванні й відсутності єдиного керівного органу управління інноваційним розвитком. Така система департаментів, комісій міжвідомчих комітетів підкріплюється недосконалістю законодавства в інноваційній сфері, не сприяє розвитку інноваційної діяльності. Покладання на Міністерство освіти і науки України основної функції

головного координатора інноваційного розвитку виявляється неефективним.

Отже, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, можна стверджувати про доцільність і навіть необхідність створення спеціалізованого міністерства інноваційного розвитку в Україні. Для України досягнення переваг інноваційної економіки залежить від ефективності реалізації інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку [6–13]. Таким, чином, щоб бути повноправними учасниками на світовому ринку потрібна політика кардинального оновлення інноваційного середовища держави, яка здатна на базі фундаментальних наукових знань масово виробляти принципово нові продукти за допомогою ресурсозбірливіших технологій при цьому інвестиційно інноваційна політика має бути збалансованою та спрямованою на гармонійне доповнення внутрішніх інвестицій зовнішніми, забезпечення належних умов реалізації інновацій в економіці. Перспективою подальших досліджень з цього напрямку є дослідження і розробка дієвих механізмів ефективного функціонування інституціональної інфраструктури інноваційного розвитку економіки України.

## Література

1. Петрина, М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України [Текст] / М. Петрина // Економіка України. — 2006. — № 8. — С. 35–40.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Григор, О. О. Аналіз науково-технічного та інноваційного потенціалу України / О. О. Григор // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — № 4. — С. 20–22.
4. Бубенко, П. Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку [Текст] : Монографія / П. Т. Бубенко. — Харків : ХНАМГ, 2008. — 295 с.
5. Анализ инновационной политики России и Украины по методологии Европейского сообщества [Текст] / под ред. Н. И. Ивановой, И. Ю. Егорова, С. Радошевича. — М. : ИМЭМО РАН, 2008. — 237 с.
6. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації [Електронний ресурс] — Режим доступу: URL: [http://www.uceps.org/additional/analytical\\_report\\_NSD55\\_ukr.pdf](http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf).
7. Brusconi, S. Knowledge specialisation, organizational coupling and the boundaries of the firm: why do firms know more than they make [Text] / S. Brusconi, A. Principe, K. Pavitt // Administrative Science Quarterly. — 2001. — Vol. 46, № 4. — P. 597–621.
8. Cyert Richard, M. Behavioral Theory of the Firm [Text] / M. Cyert Richard, G. March James. — Oxford: Blackwell Publishing, 1992. — 412 p.
9. Manufacturing Process System Standardization Committee Activities [Text] // ECOM Journal. — 2001. — № 6. — P. 12–27.
10. Metcalfe, J. Stanley. Evolutionary economics and creative destruction [Text] / J. Stanley Metcalfe. — London: Routledge, 1998. — 153 p. — (The Graz Schumpeter Lectures).
11. Nelson, R. An Evolutionary Theory of Economic Change [Text] / R. Nelson, S. Winter. — Harvard: Harvard University Press, 1982. — 437 p.
12. Rathwell, W. Invention, innovation, re-innovation and the role of the user [Text] / W. Rathwell, P. Gardiner // Technovation. — 1985. — № 3. — P. 168.

13. Tidd, D. Managing innovation [Text] / D. Tidd, D. Bessant, K. Pavitt. — John Wiley & Sons, LTD, Chichester, 2005. — 385 p.

#### ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ: ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ

В статье исследованы показатели инновационной деятельности, выявлены особенности инновационного развития экономики Украины, обоснована необходимость государственной поддержки инновационного развития Украины, рассмотрены проблемы инновационного развития и перспективные направления и пути их решения, механизмы эффективного функционирования институциональной инфраструктуры инновационного развития экономики Украины.

**Ключевые слова:** инновационное развитие, конкурентоспособность, инновационная деятельность, показатели инновационного развития, инновационная инфраструктура.

*Гринько Тетяна Валеріївна, доктор економічних наук, доцент, кафедра економіки та управління підприємством, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, e-mail: greisy25@gmail.com*

*Гринько Татьяна Валериевна, доктор экономических наук, доцент, кафедра экономики и управления предприятием, Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

*Grinko Tatiana, Dnipropetrovsk National University Oles Honchar, e-mail: greisy25@gmail.com*

УДК 339.137.2: 658.0

Ковтун О. І.

## КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Запропонована і обґрунтована інтерпретація стратегії підприємства як фрейма довгострокового поведінкового патерна в динамічному ринковому середовищі. Стратегія зображена як цілісна система забезпечення прийняття рішень, в якій органічно синтезовані та когнітивно поєднані усі її можливі дискретні компоненти, що описують (визначають) стрижневі питання перспективного функціонування та розвитку підприємства і можливі шляхи їх вирішення.*

**Ключові слова:** стратегія підприємства, поведінковий патерн, фрейм, фрейм стратегії, слоти-атрибути стратегії, субстратегії, стратегічні альтернативи (СА).

### 1. Актуальність проблеми

Однією із конкретних стрижневих причин, констатованого видатним вченим-економістом, загальнознаним спеціалістом із теорії та практики менеджменту організацій, Г. Мінцбергом [7], сьогодишнього занепаду практики стратегічного управління на підприємствах, обумовленого насамперед складністю та недієвістю існуючих моделей стратегічного планування та пропонувананих ними для дотримання та реалізації не завжди адекватних і не завжди *стратегій* (переважно елементарних, однобічних та генерованих здебільшого поза конкретного контексту, в якому знаходиться те чи інше підприємство) є, на нашу думку, існування різних підходів до визначення змісту та, відповідно, до формування і представлення власне *стратегії підприємства* як ключового елементу-інструменту його господарського механізму, що задає вектор і визначає логіку розвитку підприємства.

### 2. Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій з тематики

Поза тим, що питанням визначення змісту стратегії підприємства та її формуванню присвячені праці багатьох як зарубіжних [1; 5; 10; 12; 14; 16–19], так

і вітчизняних [2; 4; 8; 9; 11; 15] науковців, які належать до різних шкіл стратегічного менеджменту [6], що об'єднують в собі різноманітні погляди на категорію стратегії підприємства, згідно яких її можна розглядати і як *план* (що інтегрує в собі цілі та завдання діяльності підприємства, політику, якої потрібно дотримуватися для їх досягнення та послідовну програму дій), і як *спритні прийоми (методи)* ведення бізнесу та конкуренції, і як *принципи поведінки* (тобто усталену схему дій, так званий поведінковий «патерн» (англ. «pattern» — модель, шаблон, система певної лінії поведінки), і як *вибудовану ринкову позицію*, і як *перспективу (концепцію)* розвитку підприємства на сьогоднішній день немає однозначної відповіді на питання що таке стратегія, чим вона є для підприємства, яким повинен бути її формат і зміст (змістовне наповнення), з погляду очевидної необхідності забезпечення певного еkleктизму цього поняття, та яким чином, якими способами має здійснюватися її представлення (візуалізація) та формування (відбуватися змістовне наповнення) у відповідності до конкретного контексту (конкретних ситуацій).

### 3. Постановка завдання

В цій статті ми зробимо спробу представити стратегію підприємства з позицій, в певній мірі, еkleктичного